

Handläggare
Patrik Karlsson
Förvaltningschef
Samhällsbyggnadsförvaltningen
0140-681 33

Mottagare
Kommunstyrelsen

patrik.karlsson@tranås.se

Revidering av riktlinje för kommunens tjänstefordon

Förvaltningens förslag till beslut

att kommunstyrelsen antar reviderad riktlinje för tjänstefordon i Tranås kommun, med dok-ID: *RIK-03641*.

Sammanfattning

Kommunstyrelsen i Tranås kommun antog gällande riktlinjer för tjänstefordon den 16 juni 2020. Sedan dess har en del förutsättningar ändras genom exempelvis nya lagkrav med sin grund i ett nytt EU-direktiv samt antagna kommunala strategier. Därav uppstod behov av att uppdatera gällande riktlinjer för att de ska korrelera med de nya förutsättningarna.

Revideringen av riktlinjerna, kopplat till EU-direktiv och svensk lagstiftning, har även kombinerats med tydligare roll- och ansvarsfördelning. Vidare har föreslagna revideringar medfört framtagande av stödande styrdokument i form av mallar för beställning och kravställning vid nyanskaffning eller utbyte av tjänstefordon.

För att Tranås kommun med tydlighet ska arbeta för att följa de nya lagkraven gällande *rena fordon* med minimalt eller obefintligt koldioxidutsläpp, föreslås att den så kallade DRIV-modellen för drivmedelsprioritering ska användas.

Beskrivning av ärendet

Den 16 juni 2020 (§ 138) antog kommunstyrelsen Tranås kommuns nu gällande riktlinje för tjänstefordon, dok-ID: *RIK 03641*. Med anledning av att det sedan dess kommit nya EU-direktiv som införlivats i svensk lagstiftning och att Tranås kommun antagit en *Strategi för ekologisk hållbarhet (STR-15066)* som bland annat innebär att Tranås kommun ska vara en fossilfri kommun senast år 2035, behöver riktlinje för tjänstefordon revideras.

Roller, ansvar och begrepp

I samband med revideringen kopplat till EU-direktiv och svensk lagstiftning, förslås även förtydliganden av ansvar, mandat och organisation gällande fordonshanteringen i Tranås kommun. Det är många olika aktörer från olika

förvaltningar inblandade i samband med att ett tjänstefordon ska bytas ut eller köpas in och det behöver säkerställas att respektive part vet vad som förväntas av dem. I riktlinjen framgår nu vilka olika roller som finns och vilka ansvar som vilar på vem. Via riktlinjen klargörs även olika begrepp och definitioner kopplat till tjänstefordon för att alla inblandade parter ska ha samma möjlighet att delta aktivt i respektive process.

Avgränsning

Riktlinjen rör endast de fordon som klassas som tjänstefordon, dvs. fordon som väger mindre än 3,5 ton, exempelvis personbil som är ett transportmedel i tjänsten, servicebilar som används vid drift och reparationer. Syftet med fordonet är att det ska användas i verksamheten. När arbetsdagen är slut ska tjänstefordonet parkeras på angiven plats hos arbetsgivaren.

Nytt EU-direktiv - Clean Vehicles Directive (CVD)

Ett av skälen till revideringsbehovet av riktlinje är att ny lagstiftning har tillkommit. Målet med CVD är en minskad klimatpåverkan och bättre luftkvalitet. Det innebär att i vissa offentliga fordonsupphandlingar, ställs krav på att klara EU:s definition av rena fordon. Upphandlingar som lyder under direktivet är bland annat inköp, leasing, hyra och hyrköp av tjänstefordon.

Fram till årsskiftet 2030/2031 finns det två olika referensperioder som behöver beaktas.

- Referensperiod 1
2 augusti 2021 - 31 december 2025 = andelen ska vara minst 38,5 %
Definition av rena lätta bilar: Utsläpp från vara max 50 g CO₂/km samt mindre än 80 % av utsläppsgränserna för luftföroreningar.
Dvs endast följande drivmedel är möjliga; el, vätgas och vissa laddhybrider.
- Referensperiod 2
1 januari 2026 - 31 december 2030 = andelen ska vara minst 38,5 %
Definition av rena lätta bilar: 0 g CO₂/km = inget utsläpp alls.
Dvs endast följande drivmedel är möjliga; el och vätgas.

Från och med den 1 januari 2031 får ett tjänstefordon inte släppa ut någon koldioxid alls för att det ska få klassas som ett rent fordon. Direktivet medför kravet att 38,5 % av kommunens tjänstefordon måste vara rena fordon senast 31 december 2030.

DRIV-modellen

Den ideella och politiskt obundna branschorganisationen BioDriv Öst har tagit fram ett verktyg som ska underlätta för offentliga organisationer att genom drivmedelsprioritering kunna uppfylla CVD. Verktyget kallas för *DRIV-modellen*. Modellen är framtagen för att aktivt arbeta med att minska koldioxidutsläpp

genom ökad användning av förnybara drivmedel. Drivmedelsprioriteringen i DRIV-modellen ser ut som följer:

1. El, vätgas* och biogas
2. Etanol
3. Biodiesel (HVO100, FAME100)
4. Fossilt med inblandning av förnybart

(*Information - även om det drivmedlet *vätgas* finns med i DRIV-modellen saknas möjlighet att tanka vätgas i Tranås.)

Noterbart är att DRIV-modellen har med biogas som ett högt prioriterat drivmedel. Enligt CVD räknas dock inte fordon som drivs av biogas som rena fordon med anledning av att dessa fordon har en förbränningsmotor. Förvaltningen vill dock lyfta att det inte finns något som hindrar att biogasfordon används i kommunens verksamheter, så länge det finns en total fordonskvot på 38,5 % som uppfyller CVD.

Ny kravlista

Vidare framgår även i de reviderade riktlinjerna hur den beställande förvaltningen, steg för steg, ska gå tillväga vid nyanskaffning av ett tjänstefordon eller utbyte av befintligt tjänstefordon. Detta för att kvalitetssäkra beställning av tjänstefordon men även för att säkerställa att det är ett tydligt och korrekt beställningsunderlag via en kravlista som lämnas över till upphandlingsenheten från den beställande förvaltningen.

Kontaktvägar

En nyhet i riktlinjen är att det blir en kommunikationsväg in för förvaltningarnas fordonsansvariga gällande ärenden kopplade till tjänstefordon. Alla ärenden hanteras av fordonssamordnaren som nås via en ny mailadress: fordonsflottan@tranås.se alt. via telefon ank. 81 83.

Förvaltningens bedömning

Samhällsbyggnadsförvaltningen anser att föreslagna förändringar, förtydliganden och nyheter är relevanta och nödvändiga för att möta de nya lagkraven samt för att arbeta för en måluppfyllelse av *Strategi för ekologisk hållbarhet (STR-15066)*.

Riktlinjerna innehåller nu mer information för att både arbeta med lagstadgade miljömål men även för att ge alla involverade parter klarhet i krav och förväntningar. Det ska vara lätt att göra rätt när tjänstefordon ska beställas och de kompletterande styrdokument som finns till denna riktlinje ger nu parterna förutsättningar att samarbeta och samverka – både för miljön och för arbetsmiljöns skull.

Omvärldsanalys

Från och med den 1 juni 2022 är *Clean Vehicles Directive* (CVD) införlivad i svensk lagstiftning genom lag (2011:846) om miljökrav vid upphandling av bilar och vissa tjänster inom vägtransportområdet samt genom förordning (2022:315) om miljökrav vid upphandling av bilar och vissa tjänster inom vägtransportområdet. För att underlätta för offentliga organisationer att efterleva EU-direktivet har den ideella och politiskt obundna branschorganisationen *BioDriv Öst* har tagit fram ett verktyg för drivmedelsprioritering som kallas DRIV-modellen. Samhällsbyggnadsförvaltningen har tagit hjälp av material från *BioDriv Öst* för att konkretisera de föreslagna revideringarna i kommunens riktlinje.

Vidare har samhällsbyggnadsförvaltningen gjort omvärldsbevakning genom att ta del av andra kommuners styrdokument för fordon. Exempel på kommuner som har använts som inspiration är Gävle och Lysekil. Detta med anledning av att de kommunerna har styrdokument som är relativt nyligen uppdaterade samt att de berörde frågor som skulle revideras i Tranås kommuns riktlinje.

Samråd

Samhällsbyggnadsförvaltningen har under arbetet med revideringen samrått med representanter från upphandlingsenheten på Tranås kommun. Detta för att säkerställa ett korrekt arbetssätt ifrån förvaltningarna i samband med upphandling av tjänstefordon.

Vidare har den föreslagna reviderade riktlinjen behandlats vid ett avstämningsmöte den 14 maj 2024 mellan kommundirektör, ekonomichef, upphandlingschef, förvaltningschef samhällsbyggnad och miljöstrateg. Kommunstyrelsens arbetsutskott ska få information om den reviderade riktlinjen den 4 juni 2024 och kommunstyrelsen kommer att besluta i frågan den 24 september 2024. Innan ärendet går upp för beslut i kommunstyrelsen kommer ärendet att förankras i KLG den 15 augusti 2024. Facklig samverkan eller annat samråd är inte aktuellt i ärendet.

Ekonomi

Revideringen kan innebära ökade kostnader. Diskussion och ställningstagande kring huruvida mål eller medel är överordnat sker inför respektive fordonsförändring, se nedan.

Leasingtid och restvärde

Gatuavdelningen administrerar hyreskostnaden för tjänstefordon och debiterar respektive förvaltning fem gånger per år. Tjänstefordon hyrs ut till kommunens förvaltningar till självkostnadspris. Det finns både fasta och rörliga kostnader för tjänstefordon.

Gällande leasingtider och utbytestakt av tjänstefordon är det den beställande verksamhetens ekonomiskt ansvariga chef som äger rätten att avgöra hur långt leasingavtal som ska tecknas för respektive tjänstefordon. Ekonomiskt ansvarig chef från beställande förvaltning ska, efter informationsutskick från fordonssamordnaren, ta ställning till om upphandlat fordon ska bytas ut efter leasingtidens slut alternativt, efter utköp av fordonet till restvärde, använda fordonet ett år till.

Beroende på vilken längd på leasingtiden som väljs blir det ett restvärde på fordonet när leasingtiden löper ut. En kortare leasingtid medför ett högre restvärde som sedan ska betalas.

De vanligaste leasingtiderna är tre (3) och fem (5) år. Förväntade restvärden för olika leasingperioder ser ut som följer:

Leasingtid	Restvärde
24 mån	40 %
36 mån	30 %
48 mån	20 %
60 mån	10 %

Tabell 1: Uppställning över förväntat restvärde i relation till leasingtid

Källa: Nordea, 1 december 2022

Mål och medel

Med anledning av att den svenska lagstiftningen sedan den 1 juni 2022 ställer hårdare krav på vilka typer av drivmedel och fordonstyper som anses vara rena, kan uppstå situationer där det blir en kamp mellan kommunens mål och medel. För att uppnå den av kommunfullmäktiges antagna *Strategi för ekologisk hållbarhet (STR-15066)* som bland annat innebär att Tranås kommun ska vara en fossilfri kommun senast år 2035, behöver fler rena fordon köpas in. Likaså behöver Tranås kommuns säkerställa efterlevnad av lagkrav i CVD gällande andel rena fordon i fordonsflottan. Dessa mål kan komma att medföra ökade kostnader för beställande förvaltning, eftersom att exempelvis elbilar kan vara dyrare i inköp. Det blir då en fråga om mål eller medel och det är viktigt att respektive ekonomiskt ansvarig chef inom Tranås kommun gör aktiva val kring om det är mål eller medel som ska avgöra vilket fordon som ska beställas. Balans måste råda mellan mål och medel eftersom att ingen av delarna går att nedprioritera i längden.

Lagstöd

- Lag (2011:846) om miljökrav vid upphandling av bilar och vissa tjänster inom vägtransportområdet
- Förordning (2022:315) om miljökrav vid upphandling av bilar och vissa tjänster inom vägtransportområdet
- Förordning (2020:486) om miljö- och trafiksäkerhetskrav för myndigheters bilar

Beslutsunderlag

- Tjänsteutlåtande, daterat 2024-08-22
- RIK-03641 *Tranås kommuns tjänstefordon*
- CVD-faktablad

Tillhörande styrdokument

- BLA-15483 *Beställningsformulär - inför upphandling av tjänstefordon*
- BLA-15486 *Kravlista inför upphandling av tjänstefordon – Personbil*
- BLA-15488 *Kravlista inför upphandling av tjänstefordon – Skåpbil*
- BLA-15489 *Kravlista inför upphandling av tjänstefordon – Minibuss*
- BLA-15490 *Kravlista inför upphandling av tjänstefordon – Pickup med flak*
- RUT-15485 *Förvaltningarnas fordonsansvariga för leasade tjänstefordon*

Beslutet skickas till

Diariet
Gatuavdelningen
Kommunstyrelsen
Samtliga förvaltningar i Tranås kommun
Samtliga nämnder i Tranås kommun

Samhällsbyggnadsförvaltningen

Patrik Karlsson
Samhällsbyggnadschef

Björn Johansson
Fordonssamordnare